

บทคัดย่อ

หากกล่าวถึงการเคลื่อนงานเยาวชนอย่างเต็มรูปแบบ ตรงถือเป็นจังหวัดน้องใหม่ แม้ว่าการดำเนินงานวิจัยในพื้นที่จังหวัดตรังกว่าสิบปีที่ผ่านมา มีโครงการที่เกี่ยวกับประเด็นการศึกษาและมีโครงการวิจัยที่ได้ให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นนักวิจัยอยู่บ้าง ถึงกระนั้นก็ถือว่ายังน้อยอยู่ กอปรกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมาก เทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน การทำงานร่วมกับเด็กและเยาวชนในครั้งนี้จึงถือเป็นการมาเริ่มนับหนึ่งใหม่เช่นกัน กระบวนการในช่วงต้นน้ำจึงให้ความสำคัญไปที่ การคัดสรรพื้นที่ การค้นหาพี่เลี้ยงชุมชน (โคช) การคัดเลือกเยาวชน ก่อนจะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาโจทย์เพื่อเขียนเป็นร่างข้อเสนอโครงการ อันเป็นขั้นตอนสุดท้ายของงานในระยะแรก

ตรังเป็นจังหวัดที่มีภูมินิเวศ “เขา ป่า นา เล” ครบ และมีนักวิจัยกระจายอยู่เกือบทุกอำเภอ ถือเป็นต้นทุนสำคัญในการขับเคลื่อนงานเยาวชน และเป็นที่มาของธีม (Theme) “เยาวชนกับการจัดการทรัพยากร” ที่หลากหลายตามภูมินิเวศ โดยมีเงื่อนไข/เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ที่จะเข้าร่วมโครงการ คือ ต้องเป็นพื้นที่ที่เคยผ่านการทำงานวิจัยมาก่อน และต้องมีนักวิจัยที่อยากทำงานร่วมกับเด็กและเยาวชน อาศัยการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งแต่ละพื้นที่ในเบื้องต้นผ่านการวิเคราะห์ SWOT จากนั้นทีมพี่เลี้ยงโครงการไหนจะเข้าไปพูดคุยทำความเข้าใจในพื้นที่ หลังจากที่ได้พื้นที่กับพี่เลี้ยงชุมชน (โคช) แล้ว ถัดมาคือการคัดเลือกเยาวชนที่จะเข้าร่วมโครงการ ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของพี่เลี้ยงชุมชน เนื่องด้วยเห็นว่าเป็นกลุ่มที่ใกล้ชิดกับเยาวชนมากที่สุด บางคนอาจเคยร่วมงานกันมาก่อน ภูมิหลังของเด็กเป็นอย่างไรดี ว่าเป็นลูกเต้าเหล่าใคร นิสัยเป็นอย่างไร เป็นต้น

หลังจากผ่านกระบวนการคัดสรรพื้นที่ กระบวนการค้นหาพี่เลี้ยงชุมชน และกระบวนการคัดเลือกเยาวชนแล้ว จึงเป็นส่วนของกระบวนการพัฒนาโจทย์ร่วมกัน จากการศึกษาสถานการณ์เด็กและเยาวชนในจังหวัดตรัง พบว่ามี 3 ประเด็นหลัก คือ 1) เด็กและเยาวชนมีทักษะการคิด ฟัง พูด อ่าน เขียน ฯลฯ อ่อนด้อย โดยรวมเป็นเด็กที่ไม่มั่นใจในตัวเอง และไม่กล้าแสดงออก 2) เด็กและเยาวชนไม่รู้จักชุมชนของตัวเอง และไม่รู้ว่าคุณสมบัติของตัวเองมีอะไรดี และ 3) เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมต่างๆ ที่ไม่เหมาะสมกับวัยของตัวเอง เช่น การติดยาเสพติด การติดเกมส์ และพฤติกรรมด้านเพศ การพัฒนาโจทย์จึงเป็นกระบวนการที่เน้นสร้างการมีส่วนร่วมให้กับเด็กและเยาวชน ผ่านกระบวนการ เครื่องมือ และกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ ฝึกฝนทักษะ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับตัวเองในเบื้องต้น นอกจากการพัฒนาศักยภาพแล้ว ยังมีกระบวนการที่ทำให้เด็กและเยาวชนยังได้รู้จักชุมชนของตัวเองมากขึ้น ผ่านเครื่องมือแผนที่ชุมชน ตึกตาชุมชน (Body Paint) และดอกไม้ชุมชน เครื่องมือเหล่านี้ทำให้เด็กได้มาซึ่งโจทย์วิจัย และข้อมูลสถานการณ์เรื่องที่น่าสนใจ สำหรับพัฒนาเป็นข้อเสนอโครงการทั้ง 10 พื้นที่ ต่อไป

สำหรับเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ ได้นิยามเด็กกลุ่มนี้ว่า “เด็กตรัง ยัง (Young) หรือย” ซึ่งคำว่าหรือยในที่นี้หมายถึงเด็กที่ เจ๋ง เก่ง เท่ มีความสามารถ พร้อมที่จะพัฒนาตัวเอง และยังรักดี เป็นการเล่นคำที่สร้างความหมายในเชิงบวก ทำท่าย กระตุ้นให้อยากทำ อยากลอง และอยากพิสูจน์ให้

ทุกคนได้เห็นว่เด็กตร้งหรอยย้งไง และการแสดงหรือพิสูจน์ให้เห่นว่หรอยนี้สอดคล้องหรือตอบโจทย์โครงการ Active Citizen อย่างไร

คาดหวังว่โครงการ Active Citizen จะเป็นกระบวนการและเครื่องมือหนึ่งทีเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนทีแทบเข้าไม่ถึงโอกาส ไม่ได้รับความสนใจ ไม่ได้รับการยอมรับ ได้มีโอกาสพัฒนาตัวเอง มีพื้นที่ในการแสดงศักยภาพที่ยังไม่ได้ค้นพบหรือซุกซ่อนอยู่ เพื่อลดละเลิกพฤติกรรมต่างๆทีไม่เหมาะสม ขณะเดียวกันก็ทำให้เด็กและเยาวชนได้เห็นคุณค่าของตัวเอง เห็นคุณค่าของสิ่งทีมีในชุมชน ก่อเกิดเป็นความรักและหวงแหนบ้านเกิด ซึ่งเป็นสามัญสำนึกเบื้องต้นทีมนุษย์พึงมี